

Güçlendirme (empowerment)¹

Zeynep Alica

Güçlendirme, radikal eleştirel eğitim tartışmalarında ve Freire'nin geliştirdiği sorun tanımlayıcı eğitim anlayışında önemli bir yere sahip kavramlardan biridir. Ancak kavramın kullanıldığı ilk alan eleştirel eğitim alanı ve Freireci pedagoji çerçevesi değildir. Kavramın Batı'dan değil Asya'dan çıktığı öne sürülmekte ve buna kanıt olarak Gita Sen ve Karen Grown tarafından yayınlanan "Gelişme, Kriz ve Alternatifler" (Development, Crisis and Alternatives) adlı kitabın 1985'te Nairobi'deki Üçüncü Dünya Kadınları Konferansında dağıtılmış olması vurgulanmaktadır (Stromquist, 2012: 185). Güçlendirme; bir yöntem, araç ve özgürleşmeyi gerçekleştirmek üzere bir süreç olarak kadın hareketinde varlığını korumuştur. Kadın hareketi bağlamında düşünüldüğünde güçlenme, her biri eşit derecede önemli dört boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; bilişsel (kişinin kendi gerçekliğinin eleştirel anlayışı), psikolojik (özsaygı duygusu), politik (güç eşitsizliklerinin farkındalığı ve örgütlenme ile harekete geçme kabiliyeti) ve ekonomik (bağımsız gelir oluşturma kapasitesi) boyutlardır (Stromquist, 2012: 186).

Kadın hareketinin yanı sıra diğer disiplinlerde kavramın kullanımına baktığımızda, Sadan'a göre kavramın ortaya çıkması ve anlamının oluşmasında en belirgin etkileri olan üç yazardan biri Barbara Solomon'dur. Solomon, Afro-Amerikalı ezilenlerle yürüttüğü sosyal hizmetler çalışmasında kullandığı bir yöntem olarak güçlendirmenin altını çizer. Peter Berger ve Richard Neuhaus, sosyal kurumlar aracılığıyla refah yükseltici hizmetleri geliştirmenin bir yolu olarak güçlendirmeyi öne sürmüşlerdir. Julian Rappaport ise kavramı teorik olarak geliştirmiş ve bir sosyal politikayı da içeren bir dünya görüşü ve güçsüzlükten kaynaklanan toplumsal sorunlara bir çözüm yaklaşımı olarak sunmuştur (Sadan, 1997: 73). Öncelikli olarak sosyal hizmetler kaynaklı bir kavram olsa da güçlendirme; psikoloji, eğitim, ekonomi ve toplumsal hareketler ve örgütlere ilişkin çalışmalar başta olmak üzere

¹ Bu yazı Eleştirel Pedagoji Dergisinde 35. sayısında yayımlanmıştır.

Eleştirel Pedagoji Kavramları

birçok farklı disiplin ve alanın paylaştığı bir kavramdır. Ancak burada özellikle Freire'nin kullandığı anlamıyla, hegemonya karşıtı, ezilenlerden yana bir eğitim söyleminin üretildiği radikal eleştirel eğitim geleneği bağlamında tartışılmaktadır. Bu çerçevede, Freire'nin bankacı eğitim sistemi olarak tanımladığı geleneksel eğitim sisteminin karşıtı olarak yapılandırdığı sorun tanımlayıcı eğitimin hedefi, bireysel ve toplumsal güçlendirmedir.

Radikal eleştirel eğitim bağlamında güçlendirme, kişilerin bireysel yaşam koşulları ve toplumsal konumlarına yönelik kişisel bilinçlenmelerini; topluluklar söz konusu ise toplulukları etkileyen şartlara ilişkin toplumsal bilinçlenmeyi; bu iki düzeyin, bireysel ve toplumsal, birbirini nasıl etkilediği, beslediği ve kesiştiklerini anlamayı; iktidar ilişkilerinin kültürel, siyasi, toplumsal ve ekonomik şartları nasıl belirlediğine yönelik bir farkındalık geliştirmeyi ve böylelikle bu düşünceler üzerinden bu etkilenimlere müdahalede bulunabilmeyi sağlayacak taktik ve stratejiler geliştirmeyi; ve tarihin öznel ve dünya vatandaşları olarak kendini görüp, kabullenip bilerek bireysel ve toplumsal sorumlulukları kucaklamayı hedefleyen bir süreçtir (Sadan, 1997). Güçlendirici pedagoji, katılımcı, etkili, problem çözücü, çokkültürlü, diyaloga açık, sosyalleştiren, demokratik, araştırmayı güdüleyen, disiplinlerarası ve eyleyici bir süreç olmalıdır.

Güçlendirme kavramı üzerine yapılan tartışmalarda, iktidar ve iktidarın eğitim alanındaki rolü gibi meselelerin yeterince ele alınmadığı vurgulanmaktadır (Inglis, 1997; Troyna, 2006; Archibald & Wilson). Güçlendirme yaklaşımını içeren eğitim yaklaşımında iktidar tartışması eksik bırakıldığında, ezilenlerin siyasi bir bilinç edinerek toplumsal dönüşümü gerçekleştirmelerini öne çıkaran radikal bir yaklaşımdan ziyade, mikro kredi gibi yöntemlerde olduğu gibi kapitalizm içinde, sistem içi bireysel çözümler yoluyla ekonomik olarak güçlenmeleri öne çıkmaktadır. Sayılan, kavramın liberal yorumunun 1980'lerden beri uygulanan neo-liberal politikalar, kamunun ve modernleşmenin/kalkınmanın çöküşü, artan dış borç, ekonomik kriz sonucu sayıları giderek artan yoksullara yönelik duyarlılığı yansıttığını vurgulamıştır. Söz konusu süreçte güçlendirici yaklaşım, küresel aktörler (Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi), hükümetler, sivil toplum örgütleri ağında işleyen yeni tür sosyal adalet politikalarının aracı olmuş ve güçlendirme, katılım, yönetim ve danışmanlık gibi yeni kavramlarla birlikte kalkınma gündeminin merkezine yerleşmiştir. Kavramın bu biçimde kullanılışı asıl olarak yoksullar, kadınlar, göçmenler gibi "dezavantajlı toplumsal gruplara" yönelik bir ilgiyi yansıtmaktadır. Bu çerçevede

Eleştirel Pedagoji Kavramları

güçlendirme, kişilerin formel karar süreçlerine, ekonomik ve politik alana katılım ile fırsatların ve kendi çıkarlarının farkına varmalarını ifade etmektedir (Sayılan, 2006: 2). “Kimin için güçlenme?” “Ne için güçlenme?” gibi önemli soruların yanıtlarını aramayan ve güç ilişkilerini sorgulamayan bir güçlendirme, sistem içi geçici çözümlerle yetinen bir kavrayışın ürünüdür. Güçlendirme kavramının böylesi bir eğilimi ifade ettiğini düşünen kimi radikal eleştirel eğitim yazarları, eğitimin politik anlamda bilinçlenme ve özgürleşmeyi (emancipation) hedeflemesi gerektiğini vurgulamaktadır (Inglis, 1997; Troyna, 2006; Archibald & Wilson).

Kaynakça

Archibald, Thomas & Wilson, Arthur L. (2011). "Rethinking Empowerment: Theories of Power and the Potential for Emancipatory Praxis" Conference Paper, Proceedings of the 52nd Annual Adult Education Research Conference.

Darder, Antonia (2013). Critical Leadership for Social Justice and Community Empowerment. Social Policy, Education and Curriculum Research Unit. North Dartmouth: Centre for Policy Analyses/UMass Dartmouth, <http://www.umassd.edu/seppce/centers/cfpa/>

Freire, Paulo. (2006). Ezilenlerin Pedagojisi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giroux, A. H. (1998). "Okuma-Yazma ve Siyasal Güçlenme Eğitilimi" içinde Okuryazarlık. Sözcükleri ve Dünyayı Okuma. Ankara: İmge Kitabevi.

Inglis, Tom. (1997). "Empowerment and Emancipation" içinde Adult Education Quarterly. Volume 48. Number 1. P 3-17.

Page, Nanette and Czuba, E. Cherly. (1999). "Empowerment: What is it?" Journal of Extension. Volume 37, Number 5.

Sadan, Elisheva. (1997). "Empowerment: Definitions and Meanings." Empowerment and Community Planning. Tel Aviv: Hakibbutz Hameuchad Publishers.

Sayılan, Fevziye. (2006). "Halk Eğitimine Feminist Bir Bakış". XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 13-15 Eylül 2006, Muğla.

Shor, I. (1992). Empowering education: Critical Teaching for Social Change. Chicago: University of Chicago Press.

Stromquist, Nelly P. (2012). "Kadınların Güçlendirilmesinde Eğitimin Rolü" içinde Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim. Der. F. Sayılan. Ankara: Dipnot Yayınları.

Troyna, Barry. (2006). "Blind Faith? Empowerment and Educational Research" içinde International Studies in Sociology of Education. University of Warwick. London: Routledge